

Lakatos Júlia

Globális Trendek 2025

Egy multipoláris világ kihívásai.

A Nemzeti Hírszerzési Tanács *Globális Trendek 2025: Átalakult világ* című elemzésének célja a világszintű stratégiai gondolkodás előmozdítása. Felvázolja a jövőben várható legfontosabb trendeket, azok okait és lehetséges interakcióikat. Ezáltal feltérképezhetők a jövőbeli döntéshozókat érő kihívások és lehetőségek. A jelentés azon folyamatok bemutatására törekszik amelyek 2025-ben formálják majd a világot, semmint annak pontos előrejelzése, hogy mi fog történni. Számol azzal is, hogy számtalan bizonytalansági tényező létezik, amelyek alapjaiban megváltoztathatják a globális trendek alakulását.

Magyarország nem a jövő kutatás fellegvára, rövidtávú előrejelzésbe se nagyon bocsátkoznak a szakértők, nemhogy tíz, tizenöt éves stratégiák gyártásába. Miközben a politikusok a tévedhetetlenség auráját igyekeznek maguk köré varázsolni, annak elfogadása mellett, hogy az előrejelzés magába foglalja a tévedés lehetőségét is, a hazai agytrösztöknek fontos volna a döntéshozók és a társadalom felkészítése a jövőben várható világméretű problémákkal való szembenézésre. A különböző forgatókönyvek gyártásával ugyanis nem csak különböző alternatívákra lehet készülni, hanem az így szerzett tapasztalatok integrálhatók a kormányzati döntéshozatali folyamatba is. Komoly tanulsága a gazdasági válságnak, hogy nem elég, ha akkor születnek válságkezelő koncepciók mikor már egyértelmű a baj. Egy jó diagnosztika többet ér, mint a későn felismert betegséget kezelő orvos.

Az Egyesült Államokban működő Nemzeti Hírszerzési Tanács (National Intelligence Council) kormányzati szerv, hosszútávú belső és nyilvános használatra szánt elemzéseket készít a mindenkori amerikai elnök és felsővezetők számára. Jelen elemzés a negyedik globális jövőkutatási projekt 1997-óta és a kezdeti amerikai szakértőkre való támaszkodással szemben ma már az interneten bocsájtják nyilvános vitára az anyagot külföldi kormányzati és nem-kormányzati szakértőknek, annak érdekében, hogy minél átfogóbb elemzés szülessen.

A hosszútávú tervezést a jelentés legfontosabb üzenete, a politikai beavatkozás, a változtatás lehetősége indokolja. „Fontos a döntéshozók szerepe, egyetlen trend

sem megváltoztathatatlan és az időszerű és tájékozott beavatkozás csökkentheti a valószínűségét és a súlyát a negatív fejleményeknek, valamint növelheti a pozitív eredményeket.” Itt is érvényes a mindenkori aranyszabály; az elemzők kinyithatnak ajtókat, azonban nem léphetik át a küszöböt a politikusok helyett. „Amennyiben tetszik az irány ami felé haladunk időben kell cselekedni a pozitív irány megőrzése érdekében. Ha nem tetszik, akkor ki kell dolgozni és életbe kell léptetni intézkedéseket amik megváltoztatják pályájukat” – áll az elemzés bevezetőjében.

A Méltányosság Politikaelemző Központ azon dolgozik, hogy napjaink inkább kiskapukkal tarkított világában valós ajtókat nyisson meg, és nemzetközi példákból okulva valódi alternatívákat kínáljon a hazai politikai gondolkodásban. A 2025-ös globális trendek bemutatása mellett, jelen elemzés Magyarország helyét keresi ebben a jövőbeli átalakuló világban.

2025-re a nemzetközi rendszer egy **globális multipoláris világrendé** alakul. A feltörekvő hatalmak megerősödésével, a gazdasági hatalom keletre tolódása következtében a második világháborút követően kialakult rendszer szinte a felismerhetetlenségig megváltozik. Átrendeződnek a globális szereplők és erőviszonyok, megnő a nem-állami szereplők jelentősége a világpolitikában. A vállalatok, törzsi-vallási közösségek komolyabb politikaformáló erőhöz jutnak. Nő a konfliktualitás valószínűsége a világban, főleg a Közel-Keleten. Ezen felül a legfőbb kihívást demográfiai átrendeződés, az energia, élelem és a víz szűkössége, valamint a klímaváltozás jelenti majd.

Az Egyesült Államok továbbra is az egyedüli legerősebb világpolitikai hatalom lesz, azonban mind politikai, mind katonai szerepe csökkenni fog. Kérdés, hogy az újonnan megerősödő állami és nem-állami szereplők képesek és hajlandóak lesznek-e átvenni az Egyesült Államok korábbi feladatait. Miközben a jövőben a nemzetközi együttműködésre fokozottan szükség lesz, a feltörekvő hatalmak érdektelenséget mutatnak a nemzetközi szervezetek iránt. Ez főleg a tömegpusztító fegyverek, a nukleáris technológia elterjedésének fényében jelenthet veszélyt, de akár egy világméretű járvány leküzdésében is komoly szerepe lehet.

A multipoláris világrend új nagyhatalmak megjelenését jelenti. Brazília, Oroszország, India és Kína, 2040-2050 körül utolérheti a G7-ek GDP-ét. Precedens értékű jelenség a globális tőke és a gazdasági hatalom nyugatról Keletre tolódása. Ez többek között a magas olaj és nyersanyag áraknak, valamint az ázsiai és latin-amerikai országokba kihelyezett termelésnek köszönhető, és előreláthatóan a jövőben is folytatódni fog.

2025-re Kína a maga elkerülhetetlen problémáival együtt (öregedő társadalom, visszaeső növekedés nyomán éledező nacionalizmus, környezetszennyezés) is megkerülhetetlen nagyhatalom lesz. A világ második legnagyobb gazdaságával és vezető katonai erővel fog rendelkezni. Az új nagyhatalmak azonban a nyugati liberális modell helyett egy államkapitalista modellt követnek ahol az államnak kiemelkedő szerepe van a gazdaságpolitikai döntéshozatalban. Gazdasági fellendülésük korai szakaszában Dél-Korea, Tajvan és Szingapúr is ezt a modellt alkalmazta. Kína, India és Oroszország hatása világpolitikai súlyuk miatt azonban sokkal nagyobb. A jövőben sokak számára tűnhet egyre vonzóbb alternatívának

gazdaságpolitikájuk. Az állam szerepének növekedése a nyugati demokráciákban a gazdasági válság nyomán pontosan erre a folyamatra erősít rá.

India a multipoláris világrendben elfoglalt „szeletért” cserébe komolyabb nemzetközi szerepvállalásra kényszerül. Közvetítőként szolgál majd Kína és az Egyesült Államok között és továbbra is elkötelezett marad a demokrácia mellett. Ugyan sokan kiemelkedhetnek a nyomor világából a szegények és gazdagok közötti szakadék egyre komolyabb politikai kérdéssé válhat.

Gazdasági bővítéssel és fejlesztéssel Oroszország is megerősödhet. Ellenkező esetben, illetve ha továbbra is alacsony marad vagy csökken az olaj ára Oroszország hanyatlásnak indulhat. Ez esetben Oroszország és egyes közép-kelet európai államok szervezett bűnbandák irányítása alá kerülhetnek ami a jelenleg is tranzitországgként szolgáló Magyarországot is komoly kihívás elé állíthatja.

Várhatóan egyetlen más ország sem fogja elérni Kína, India és Oroszország szintjét, azonban Indonézia, Irán és Törökország hatalmának erősödésére számítani kell. A napjainkban demokráciáért, szabad választásokért és munkahelyekért utcára vonuló Irán fiatal társadalma már ma komoly feszültségekkel küzd és ez 2025-ig csak eszkalálódhat. Nem véletlen keresi az Obama adminisztráció az atomhatalom Iránnal szembeni megfelelő hangot a civil tiltakozások üdvözlésére. A jövőben Törökország EU csatlakozását is felgyorsíthatja fiatal munkaképes lakosságának száma, illetve a szekularizmus mellett elkötelezett hatalmas hadserege.

Ugyan egyes Latin-Amerikai országok középhatalommá fejlődhetnek, versenyképesség tekintetében lemaradnak Ázsia mögött, főleg az olyan országok, mint Venezuela és Bolívia ahol populista gazdaságpolitika kerekedett felül. Afrikát továbbra is a szegénység, éhínség, valamint a politikai és gazdasági instabilitás jellemzi majd.

Ázsiával, Afrikával és Latin-Amerikával szemben a népességnövekedés alig 3%-a keletkezik majd a nyugati társadalmakban. A nyugati világ csökkenő demográfiai mutatói alól egyedüli kivétel az Egyesült Államok lesz amely nagyobb születésre és bevándorlásra számíthat. Ezzel szemben Európa és Japán komoly demográfiai kihívás előtt áll. A munkaképes lakosság csökkenésének megelőzéséhez a nyugat-európai éves szintű bevándorlás duplájára-triplájára volna szükség. 2025-re a nem-európai kisebbségek akár 15% fölé emelkedhetnek a nyugat-európai országokban. Ez komoly feszültségeket eredményezhet amelynek jelei már érzékelhetők. A

másodgenerációs bevándorló francia elővárosi fiatalok zavargásaiban éppúgy megnyilvánult, mint napjainkban az európai jobboldal megerősödésében.

Az előrejelzés számtalan bizonytalansági tényezője közül amíg néhol csak az időzítés a kérdés, más változásokat sokkal nehezebb „megjövendölni”. Nem az a kérdés, hogy elkerülhető-e a váltás olajról és gázzal, a kérdés, hogy milyen hirtelen megy végbe. Ezzel szemben a proliferáció és atomfegyverek esetleges bevetése, a szűkös természeti forrásokért folytatott háborúk eszkalálódása vagy egy jelentősebb terrortámadás esetleg Kína vagy Oroszország demokratizálása ugyan kevésbé előrejelezhető mégis éppúgy befolyásolhatja a globális trendeket.

Az elemzés viszonylag keveset foglalkozik a térséggel, Magyarországot név szerint nem említi. A „jó hír nem hír” elvével szemben ez pozitív jelenség, ugyanis a jövőben várhatóan nem leszünk a konfliktusforrások középpontjában. Ez azonban azt is jelenti, hogy kidolgozott forgatókönyvek helyett a hazai elemzőknek kell elhelyezni az országot a globális trendek között. Mi az ami a felsoroltakból hatással lehet az országra 2025-ben?

Az Egyesült Államok háttérbe szorulásával felértékelődik az Európai Unió világpolitikai szerepe. Minden téren szorosabb együttműködés alakulhat ki az EU-n belül, ez egy multipoláris világban azt jelenti, hogy a „mindenki egyért, egy mindenkiért” elvnek fokozottabban érvényesülnie kell. Hazánknak azonban nem csak egy öregedő társadalommal és fenntarthatatlan nyugdíjrendszerrel valamint ennek következtében csökkenő GDP-vel kell számolni, hanem növekvő nyugat-európai agyelszívással is.

Egy esetleges energiaátállítás a jelenlegi gázfüggőségünket egyfelől megszüntetné, másfelől egy más típusú függőséget eredményezhet. Ennek csökkentése érdekében a hazai alternatív erőforrások kiaknázásának lehetőségeit szélesebb körben fel kell tárni. Az átállítás következtében Oroszország és a térség komoly hanyatlásnak indulhat és az elemzés szerint bűnszövetkezetek vehetik át a térségben a hatalmat. Ugyan a Schengeni övezet részeként Magyarországnak az EU egy biztos pont, ennek a lehetőségnek a biztonságpolitikai kihívásaira is fel kell készülni.

Bizonyos változások előszelét már ma érezni. Korábban legfeljebb évente előforduló szélsőséges időjárási viszonyok egyre gyakoribbá válnak. A nemrégiben megjelent H1N1 vírus rávilágított, milyen mértékben terjed egy világméretű járvány és milyen óvintézkedések szükségesek ennek megelőzése, kezelése érdekében. Ezen

kihívások tükrében a közeljövőben a kutatás-fejlesztés és az oktatás terén virológiába, gyógyszer és oltóanyag-kutatásba/gyártásba, a környezetvédelemmel egybekötött alternatív energiakutatásba, a szélsőséges időjárási viszonyoknak ellenálló élelmiszerek kikísérletezésébe és meghonosításába volna érdemes fektetni. Ez természetesen csak egy forgatókönyv a sok közül ám forgatókönyvek híján – akárcsak a gazdasági válság idején - felkészületlenül érik az országot a problémák, és legfeljebb sci-fikből meríthetünk a jövőre vonatkozó ötleteket.

Melléklet: A Nemzeti Hírszerzési Tanács összefoglalója a globális viszonyokról 2025-ben.

Viszonylagos bizonyosságok	Valószínűsíthető hatások
Kína, India stb. vezetésével globális multipoláris rendszer van kialakulóban. A nem-állami szereplők valamint a vállalkozások, törzsi, vallásos szervezetek sőt még a bűnszervezetek viszonylagos hatalma is megnő.	2025-re egy egységes nemzetállamokból álló „nezetközi közösség” ahogy ma ismerjük már nem létezik. Fokozódik a nyugati szövetségi rendszerek meggyengülésének kockázata. Nyugati típusú politikai és gazdasági fejlődési modellek helyett egyre több ország számára válhat vonzóvá a kínai alternatív fejlődési modell.
Folytatódik a relatív gazdagság és a gazdasági erő jelenleg is zajló nyugatról északra tolódása.	Mivel bizonyos országok egyre inkább befektetnek gazdasági jólétükbe a geopolitikai stabilitás iránti ösztönzés megnőhet. Azonban ez a váltás olyan országokat erősít, mint Oroszország, amely megkérdőjelezi a nyugati rendet.
Az Egyesült Államok ugyan az egyedüli legerősebb ország marad de kevésbé lesz domináns.	Csökkenő gazdasági és honvédelmi kapacitások belekényszeríthetik az USA-t egy sor kellemetlen alkuba a hazai vs. külpolitikai prioritások tekintetében.
A folytatódó gazdasági növekedés, valamint a világ 1.2 milliárd fővel megnövekedett népessége, nyomást jelent majd az energia, élelmiszer és vízkészletekre.	A technológiai fejlődés kulcsfontosságúvá válik. Minden jelenleg ismert technológia alkalmatlan a hagyományos energiaforrások felváltására oly mértékben amelyre szükség lesz.
Csökkenni fog a fiatal népességű országok száma az „instabilitási ívben” ¹ miközben bizonyos országok várhatóan továbbra is gyors népesség növekedési pályán maradnak.	Amennyiben nem változnak drámaian a foglalkoztatási feltételek olyan veszélyes gócpontokban, mint a fiatal népességű Afganisztán, Nigéria, Pakisztán és Jemen, a

¹ Azon országok amelyek struktúráját tekintve fiatal népességgel, valamint gyorsan növekvő lakossággal rendelkeznek egy képzeletbeli félkörívet, az úgynevezett „instabilitás ívét” alkotják Latin-Amerika andoki térségétől a szubszaharai Afrikán, a Közel-Keleten és a Kaukázuson át Dél-Ázsia északi részeig.

	továbbiakban is termő talajává válhatnak az állandó instabilitásnak, valamint annak veszélyének, hogy bukott államokká váljanak.
A konfliktusok lehetősége növekedni fog a Közel-Keleten bekövetkező gyors változások következtében, valamint a pusztításra alkalmas képességek elterjedésével.	A szükség, hogy az Egyesült Államok kiegyensúlyozó szerepet játsszon a térségben növekedni fog, bár más külső hatalmak-Oroszország, Kína és India – nagyobb szerepet játszanak majd mint napjainkban.
Nem valószínű, hogy megszűnne a terrorizmus 2025-re, azonban amennyiben a Közel-Keleten folytatódik a gazdasági növekedés és visszaszorul a munkanélküliség a fiatalok körében csökkenhet a terror szervezetek vonzóképesége. Az aktív terroristákat viszont veszélyes képességekkel ruházhatja fel a technológia elterjedése.	Megnő a lehetősége a tömeges áldozatokat követelő biológiai, vegyi vagy kevésbé valószínűen atomfegyverekkel elkövetett terrorcselekményeknek a technológia elterjedésével és a nukleáris energia (vagy akár fegyver) programok kibővülésével. Egyúttal megnő a gyakorlati és pszichológiai következménye az ilyen támadásoknak a fokozottan globalizálódó világban.

Az imént felsorolt faktorok mellett léteznek olyan bizonytalansági tényezők is amelyek alapjába véve megváltoztathatják a globális trendek alakulását:

Főbb bizonytalansági tényezők	Potenciális következmények
Energiaátállítás megvalósulásának lehetősége 2025-ig olajról és gázzal hatékonyabb energia tárolás, bioüzemanyagok, valamint tisztább szén segítségével.	Magas olaj és gázárak mellett főbb exportőrök, mint Oroszország és Irán jelentősen növelhetik hatalmukat. Oroszország GDP-je akár az Egyesült Királyság vagy Franciaországot is megközelítheti.
A klímaváltozás bekövetkeztének gyorsasága, valamint az, hogy mely területeken lesz leghangsúlyosabb a hatása.	A klímaváltozás nagy valószínűséggel felgyorsítja az erőforrások szűkösségét, főleg a vízhiányt.
Merkantilizmus visszatérésének lehetősége, a globális piacok háttérbe szorulása.	Az „erőforrás nacionalizmus” világa fokozza a hatalmi összecsapások kockázatát.
Irán nukleáris fegyverkezésétől való félelem elindít-e egy fegyverkezési versenyt a térségben.	Alacsony intenzitású konfliktusok bekövetkezése és egy „nukleáris esernyő” alatt zajló terrorizmus nem szándékot eszkalációhoz és szélesebb körű konfliktushoz vezethet.
A tág értelemben vett Közel-Kelet és különösen Irak stabilizációja, valamint az Arab-Izraeli konfliktus békés rendezése.	A legtöbb forgatókönyv szerint fokozódni fog a konfliktualitás. A gazdasági növekedés, egy prosperálóbb Irak, valamint az Izraeli-Palesztin vita rendezése előidézhet némi stabilitást miközben a térség megbirkózik egy erősödő Iránnal és egy globális váltással az olajról és gázzal.
Európa és Japán képes lesz-e felülemelkedni	A muzulmán kisebbségek sikeres

a demográfiai változások által kiváltott gazdasági és társadalmi kihívásokon.	integrációja Európában megnövelhetné a munkaerőt és elháríthat egy hosszútávú szociális válságot. A demográfiai kihívások mérséklésére tett törekvések nélkül Európa és Japán hosszútávú hanyatlásához vezethet.
A globális hatalmak együttműködnek-e a multilaterális intézményekkel annak érdekében, hogy adaptálják struktúrájukat és teljesítményüket a megváltozott geopolitikai viszonyoknak megfelelően.	A feltörekvő hatalmak érdektelenséget mutatnak az olyan nemzetközi szervezetek iránt, mint az ENSZ és az IMF, azonban ez megváltozhat ahogyan nagyobb szerepük lesz a világpolitikai porondon. Az ázsiai integráció erősebb regionális szervezeteket eredményezhet. A NATO komoly kihívások elé néz, csökkenő európai katonai képességekkel és növekvő területén-kívül eső felelősséggel. A hagyományos szövetségek gyengülése várható.